

1 Obyvatelstvo podle věku a rodinného stavu

Počet obyvatel České republiky se v průběhu roku 2022 zvýšil o 310,8 tisíc z 10,517 milionu na 10,828 milionu, a to zejména v souvislosti s přílivem osob z válkou zasažené Ukrajiny. Vzhledem k tomu, že z Ukrajiny k nám přišly zejména ženy v produktivním věku s dětmi, poprvé od poloviny 80. let došlo k meziročnímu poklesu podílu seniorské části populace (65letých a starších), zatímco zastoupení dětské populace (0–14 let) a populace v produktivním věku (15–64 let) mírně vzrostlo. Nejpočetnější pětiletou věkovou skupinou byla již druhým rokem věková skupina 45–49letých osob tvořená populačně silnými ročníky 70. let 20. století. Průměrný i mediánový věk se snížil, a to jak u žen, tak u mužů. Index stáří se meziročně snížil, zatímco index ekonomické závislosti vlivem zvýšeného podílu dětské složky i nadále rostl.

Na konci roku 2022 měla Česká republika 10 827 529 obyvatel, což byl nejvyšší koncový stav (k 31. 12.) od konce druhé světové války. Oproti stavu k 31. 12. 2021 se populace během roku 2022 rozrostla o 310,8 tisíc osob, což představovalo absolutně i relativně (o 3,0 %) největší meziroční nárůst v historii. K tomuto přírůstku došlo vlivem masivní imigrační vlny v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na Ukrajině. Kromě úbytku v roce 2013 (o 3,7 tisíce osob) obyvatelstvo v posledním desetiletém období (mezi počátkem roku 2013¹ a koncem roku 2022) meziročně rostlo, a to i v průběhu roku 2021, kdy se od stavu 1. 1. 2021 velikost populace do konce roku zvětšila o 21 871 osob (o 0,2 %). Změna početního stavu populace mezi roky 2020 a 2021 je odrazem nasazení nových stavů (počtů obyvatel podle pohlaví, věku a rodinného stavu) k 1. 1. 2021 vycházejících ze sčítání 2021 do intercenzální bilance.

Tab. 1.1 Obyvatelstvo podle pohlaví a věku, 2013 (k 1. 1.) a 2017–2022 (k 31. 12.)

Věková skupina, pohlaví	2013	2017	2018	2019	2020	2021*	2022
Celkem (tis.)	10 516,1	10 610,1	10 649,8	10 693,9	10 701,8	10 516,7	10 827,5
v tom: - muži	5 164,3	5 219,8	5 244,2	5 272,0	5 275,1	5 183,8	5 308,5
- ženy	5 351,8	5 390,3	5 405,6	5 421,9	5 426,7	5 332,9	5 519,0
Muži (tis.) ve věku: 0–14	800,5	856,5	867,7	876,3	880,9	866,9	895,9
15–64	3 640,3	3 508,8	3 499,6	3 497,7	3 484,7	3 404,1	3 483,3
65+	723,6	854,4	876,9	898,0	909,5	912,8	929,3
Ženy (tis.) ve věku: 0–14	759,8	814,1	825,4	833,9	838,8	826,5	854,9
15–64	3 547,9	3 390,4	3 370,5	3 354,4	3 339,0	3 250,1	3 385,5
65+	1 044,1	1 185,8	1 209,8	1 233,7	1 248,9	1 256,3	1 278,5
Počet mužů na 100 žen: celkem	96	97	97	97	97	97	96
ve věku: 0–14	105	105	105	105	105	105	105
15–64	103	103	104	104	104	105	103
65+	69	72	72	73	73	73	73
Převaha žen nad muži od věku	54	58	59 ¹⁾	58	58	59	59

* Stav a struktura obyvatel od roku 2021 vychází z výsledků SLDB 2021; údaje za předchozí roky navazují na výsledky SLDB 2011.

¹⁾ Ženy početně převyšovaly muže nepřetržitě od věku 59 let, mírně více žen než mužů bylo ale i ve věku 57 let.

Podíl mužů a žen se v populaci České republiky v průběhu času podstatně nemění. Tradičně mírně převažují ženy, na konci roku 2022 představovala ženská část populace 51,0 % (5,52 milionu obyvatel), zatímco mužská 49,0 % (5,31 milionu osob). V absolutním vyjádření bylo žen o 210,5 tisíc více než mužů. Index maskulinity, který vyjadřuje, kolik mužů připadá na sto žen, meziročně poklesl na hodnotu 96,2, což byla nejnižší hodnota v celém předcházejícím desetiletí (důvodem bylo vyšší zastoupení žen v extrémně

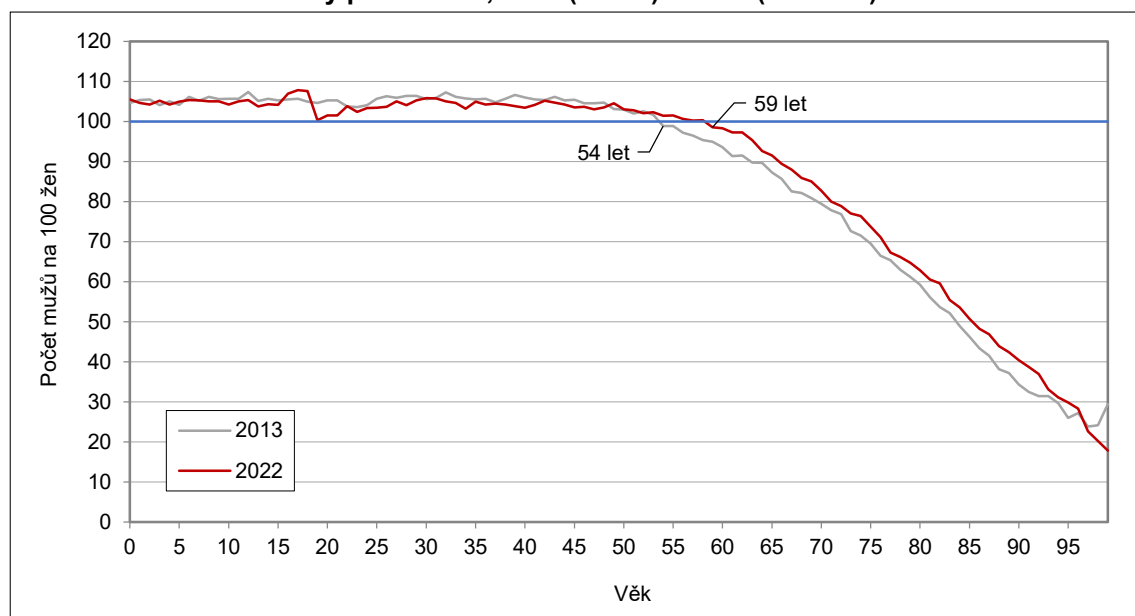
¹ Aby bylo pokryto celé analyzované desetileté období 2013–2022, byl jako výchozí bod v textu i tabulkách používán počáteční stav roku 2013.

silném proudu migrace z Ukrajiny v roce 2022). Na počátku roku 2013 činil index maskulinity 96,5 mužů na 100 žen a každoročně se mírně zvyšoval až na hodnotu 97,2 mužů, na které se držel v letech 2019–2021.

Převaha žen však neplatí ve všech věkových skupinách, v mladších naopak převažují muži. Při narození se poměr pohlaví (tzv. sekundární index maskulinity) v Česku v období 2013–2022, podobě jako obecně ve vyspělých zemích, pohyboval v rozmezí od 104,3 (2020) do 105,5 (v letech 2014 a 2022). S narůstajícím věkem se v důsledku vyšší úrovně úmrtnosti mužů početní rozdíl mezi pohlavími stírá a ve starších věcích již převládají ženy (obr. 1.1). Na začátku roku 2013 bylo více žen než mužů od věku 54 let, v průběhu posledního desetiletí se tento bod obratu posunul do staršího věku, přičemž rychlejší byl nárůst v první polovině dekády, zatímco v posledních letech spíše stagnoval (tab. 1.1). Na konci roku 2022 převyšovaly ženy početně muže až od věku 59 let. Posun početní převahy žen do vyššího věku a zvyšování indexu maskulinity ve starších věcích v čase je výsledkem zejména mírně rychlejšího snižování úmrtnosti u mužů oproti ženám. Ve věkové skupině 65–74 let mezi začátkem roku 2013 a koncem roku 2022 vzrostl tento index z 81 na 84 mužů na sto žen, ve věku 75–84 let z 60 na 65, u 85–94letých ze 40 na 44. Mírně rostoucí trend měl index v letech 2013–2020 i v nejstarší věkové skupině 95letých a starších (nárůst z 26 na 28), ovšem na konci roku 2021 byl poměr mužů a žen tohoto věku nižší (24) než v roce 2013 (26), a to vlivem zpřesnění počtu obyvatel sčítáním z roku 2021 a v roce 2022 vzrostl na 25 mužů na 100 žen.

Obr. 1.1 Index maskulinity podle věku, 2013 (k 1. 1.) a 2022 (k 31. 12.)

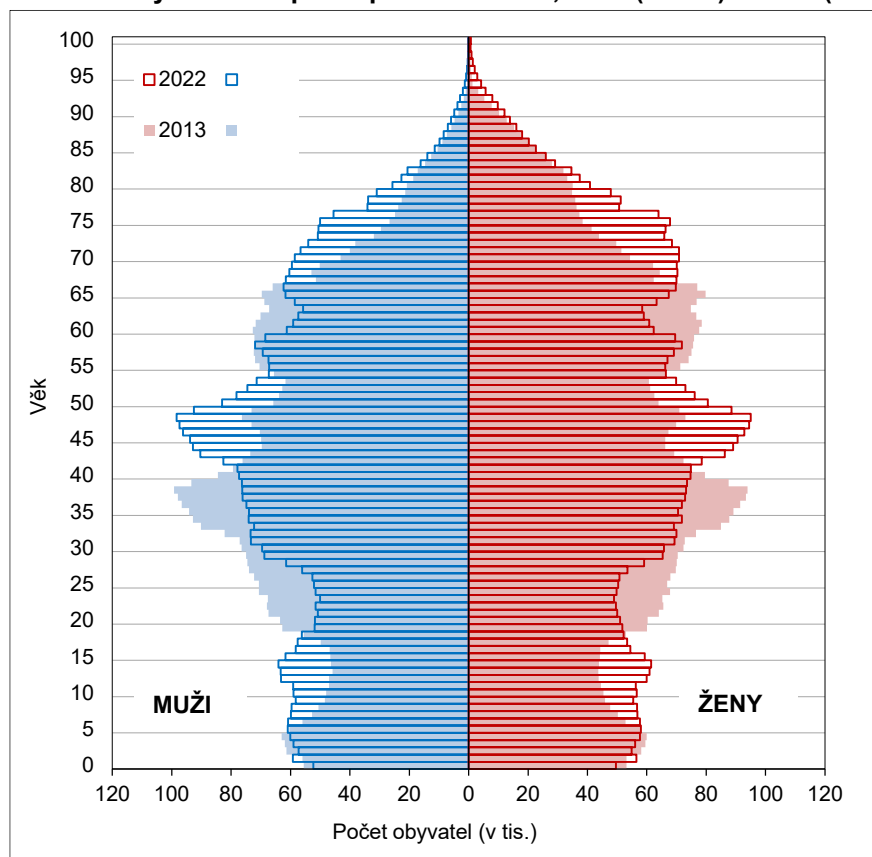

Věkové složení obyvatel

Věková struktura populace je tvořena nestejně početnými generacemi osob jednotlivých ročníků narození, které odrážejí zejména kolísavý vývoj porodnosti, což ovlivňuje následně i její další vývoj, ve vyšších a vysokých věcích je pak početnost generací silně ovlivňována úrovní úmrtnosti. Početně nejsilnější generace v ČR aktuálně představují osoby narozené v 70. letech 20. století, konkrétně v letech 1973 až 1979. Na začátku sledovaného desetiletí byly tyto osoby ve věku 33–39 let (obr. 1.2), v roce 2022 pak ve věku 43 až 49 let (s maximem ve věku 48 let – 193,4 tis. osob). Další ve srovnání se sousedními věkovými kohortami početnou skupinu populace představují osoby narozené v letech bezprostředně po skončení druhé světové války až do poloviny 50. let 20. století, které v průběhu analyzovaného desetiletí postupně vstupovaly do seniorské kategorie (v demografickém pojetí) a na konci roku 2022 dosahovaly 66 až 76 let. Naopak početně nejslabší generace (pomineme-li nejstarší seniory) zahrnují osoby narozené v 2. polovině 90. let 20. století a na počátku století 21., které v roce 2022 dosahovaly věku 19 až 24 let. Ročník 1999, kdy se v ČR narodilo historicky nejméně dětí, představovaly osoby 23leté (99,0 tis. osob). Ve srovnání se sousedními ročníky byly v roce 2022 početně slabší i osoby 60–64leté (v roce 2013 šlo o osoby 50–54leté),

přičemž v pozadí tohoto „zářezu“ ve věkové pyramidě je snížení porodnosti po přijetí zákona o umělém přerušování těhotenství v roce 1957.

Obr. 1.2 Obyvatelstvo podle pohlaví a věku, 2013 (k 1. 1.) a 2022 (k 31. 12.)

V demografické statistice je populace v zpravidla dělena do tří hlavních věkových skupin – dětské (0–14 let), produktivní (15–64 let) a seniorské (65 a více let), popř. je místo věkové hranice 14/15 let použita hranice 19/20 let (s ohledem na delší dobu studia). Početnost všech tří složek obyvatelstva v čase ovlivňuje zejména velikost jednotlivých generací a přesouvání osob různě silných, resp. slabých ročníků do vyššího věku a další demografické procesy. U dětské složky skládající se pouze z patnácti kohort je vliv velikosti populace (nově) narozených dětí největší. V případě produktivní složky působí na její velikost více i saldo zahraniční migrace a částečně také již úmrtnost. Ta pak hraje klíčovou roli pro složku seniorskou.

Dětská složka populace (0–14 let) nepřerušeně početně přibývá od roku 2008², přesto však zůstává z hlavních věkových skupin nejméně početnou (tab. 1.2). Na konci roku 2022 bylo dětí mladších 15 let celkem 1 750 808 a tvořily 16,2 % všech obyvatel (o 1,3 p. b. více než na počátku roku 2013). V posledním desetiletí rostla dětská složka meziročně nejvíce v letech 2014–2017 (průměrně o 1,4 %), od roku 2018 však meziroční přírůstky klesaly a 0,5% navýšení v průběhu roku 2021 představovalo nejmenší přírůstek za sledované období. Naopak 3,4% přírůstek (57,4 tisíce dětí) v roce 2022 byl nejvyšší nejen v posledním desetiletí, ale také od konce druhé světové války. Meziroční růst dětské složky se k hodnotě 3 % přiblížil také v polovině 70. let. Zatímco v případech po skončení druhé světové války i v polovině 70. let, byl růst způsoben zvýšenou úrovní porodnosti, tak v roce 2022, za nárůstem dětské složky stála imigrační vlna z Ukrajiny, která eliminovala i meziroční pokles živě narozených dětí o 10,5 tisíce dětí.

² Snížení početního stavu osob ve věku 0–14 let mezi 31. 12. 2020 a 31. 12. 2021 o 26,3 tisíce (viz tab. 1.2) bylo způsobeno aktualizací stavu obyvatel v návaznosti na výsledky sčítání 2021. V průběhu roku 2021 (mezi stavem k 1. 1. a 31. 12.) rostoucí trend pokračoval.

Tab. 1.2 Věkové složení obyvatel, 2013 (k 1. 1.) a 2017–2022 (k 31. 12.)

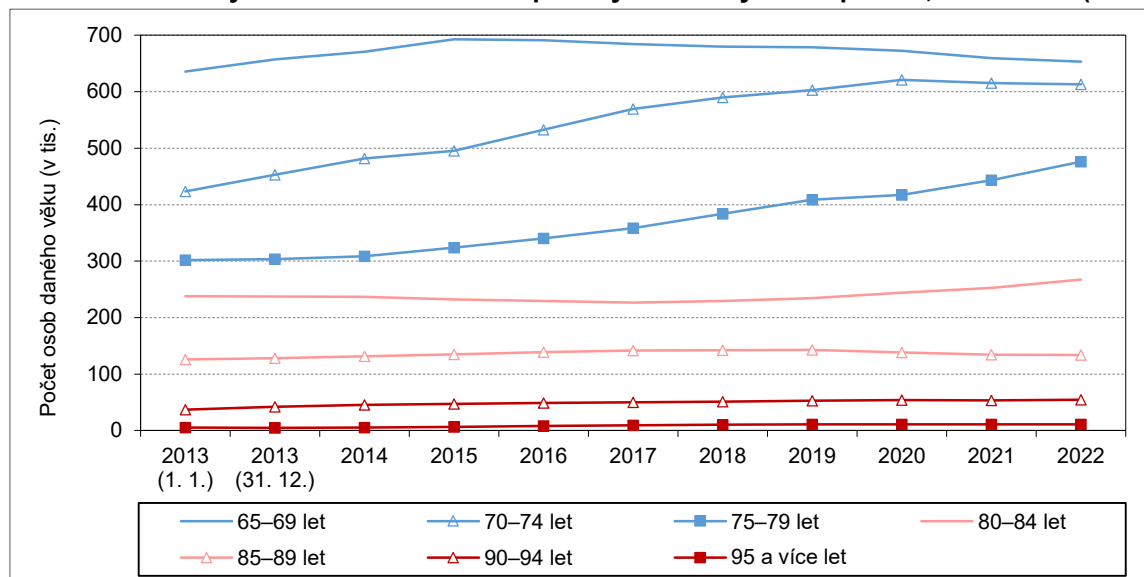
Věková skupina	2013	2017	2018	2019	2020	2021*	2022
Počet obyvatel (tis.) celkem	10 516,1	10 610,1	10 649,8	10 693,9	10 701,8	10 516,7	10 827,5
v tom ve věku: 0–9	1 104,5	1 145,9	1 139,1	1 132,2	1 124,2	1 111,2	1 146,8
10–19	966,0	987,0	1 021,3	1 056,0	1 086,0	1 085,5	1 160,7
20–29	1 371,6	1 202,8	1 167,0	1 134,9	1 098,8	1 049,6	1 075,3
30–39	1 749,9	1 541,8	1 512,2	1 485,1	1 472,2	1 400,0	1 448,2
40–49	1 456,1	1 676,0	1 724,4	1 762,7	1 775,9	1 730,1	1 764,3
50–59	1 365,2	1 317,9	1 320,2	1 339,7	1 360,8	1 371,7	1 428,4
60–69	1 371,0	1 383,1	1 358,9	1 330,5	1 297,9	1 259,2	1 249,0
70–79	725,6	928,2	973,8	1 011,6	1 038,4	1 058,3	1 088,8
80–89	364,1	368,4	371,4	377,1	382,6	386,8	400,7
90+	42,1	59,0	61,5	64,0	64,9	64,3	65,3
Počet obyvatel (tis.) ve věku: 0–14	1 560,3	1 670,7	1 693,1	1 710,2	1 719,7	1 693,4	1 750,8
15–64	7 188,2	6 899,2	6 870,1	6 852,1	6 823,7	6 654,2	6 868,9
65+	1 767,6	2 040,2	2 086,6	2 131,6	2 158,3	2 169,1	2 207,8
Podíl věkové skupiny (%) ¹⁾ : 0–14	14,8	15,7	15,9	16,0	16,1	16,1	16,2
15–64	68,4	65,0	64,5	64,1	63,8	63,3	63,4
65+	16,8	19,2	19,6	19,9	20,2	20,6	20,4

* Stav a struktura obyvatel od roku 2021 vychází z výsledků SLDB 2021, zatímco údaje za předchozí roky navazují na výsledky SLDB 2011.

¹⁾ Z důvodu číselného zaokrouhlení jednotlivých podílů věkových skupin na jedno desetinné číslo nemusí součet dávat 100,0 %.

Pozn.: Podrobná věková struktura obyvatel ČR je dostupná v tabulce Věkové složení obyvatel ve Veřejné databázi na <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=33156>.

Obr. 1.3 Počet obyvatel mladších 15 let v pětiletých věkových skupinách, 2013–2022 (k 31. 12.)

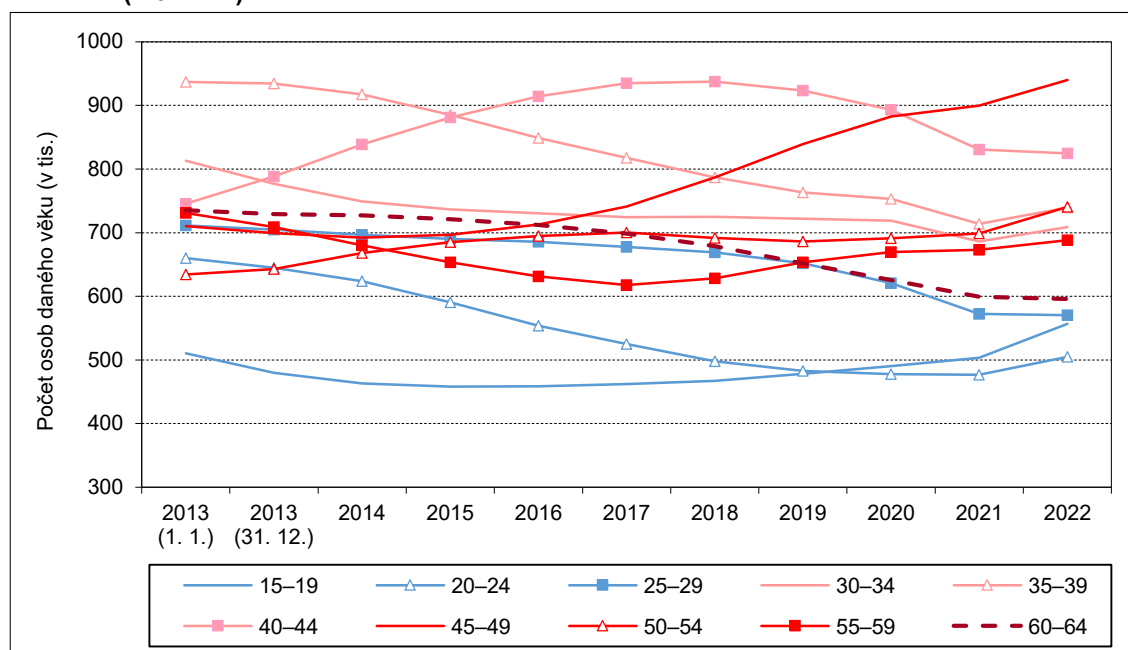
Vlivem vývoje porodnosti³ se v čase dětská složka, rozložená do pětiletých věkových skupin, postupně ve své struktuře měnila. Na počátku roku 2013 byla početně výrazně nejsilnější nejmladší skupina 0–4letých dětí (581,7 tisíce), zahrnující tři nejsilnější generace 21. století, ročníky 2008–2010 a slabší ročník

³ Od počátku století rostoucí počet živě narozených dětí vrcholil v období let 2007–2010 (maximum 119 570 v roce 2008), poté se skokově snížil, když mezi lety 2010 a 2011 poklesl ze 117 tis. na 109 tis. Pokles trval ještě další dva roky. V letech 2014–2017 počty živě narozených rostly, a to až na 114 405. V dalších třech letech byl zaznamenán meziroční pokles v počtu živě narozených dětí, následovaný zvýšením v roce 2021 na 111,8 tisíc a propadem na 101,3 tisíce v roce 2022.

narozených v roce 2011. Děti mladších 5 let bylo tehdy o 58,9 tisíce více než 5–9letých a o 125,9 tisíce více než 10–14letých. Od roku 2014 do roku 2018 představovaly nejsilnější věkovou skupinu děti ve věku 5–9 let, od roku 2019 pak děti 10–14leté s tím, jak se nejsilnější ročníky narozených postupně přesouvaly do staršího věku (obr. 1.3). Od roku 2018 se počty dětí v jednotlivých pětiletých skupinách přiblížily. Na konci roku 2022 bylo v populaci Česka 562,5 tisíce dětí ve věku 0–4 let, 584,2 tisíce dětí ve věku 5–9 let a 604,0 tisíce 10–14letých dětí. Meziročně nejvíce přibýlo dětí ve věkové kategorii 5–9 let, a to o 31,3 tisíce dětí; 10–14letých dětí přibýlo 21,8 tisíce a dětí ve věku 0–4 roky 4,4 tisíce.

Produktivní složka obyvatelstva vymezená věkovým rozpětím 15–64 let představovala v roce 2022 celkem 63,4 % populace ČR, a meziročně došlo k jejímu nárůstu o 0,1 p. b., a bylo to poprvé od roku 2006, kdy došlo k nárůstu podílu této složky populace. Absolutně spadalo k 31. 12. 2022 do této věkové kategorie 6 868 872 osob, oproti stavu k 31. 12. 2021 o 214,7 tisíc více. Počet obyvatel ve věku 15–64 let v období posledních deseti let 2013–2022 každoročně klesal (klesal dokonce již od roku 2009) do roku 2021, což souviselo s přesouváním jednotlivých generací do vyššího věku, kdy tuto hlavní věkovou skupinu opouštěly početně silné generace narozených v době druhé světové války a krátce po jejím skončení, a naopak ji doplňovaly populačně slabé generace narozených v 90. letech 20. století a prvních letech nového tisíciletí. Za poklesem osob v produktivním věku mezi lety 2020 a 2021 stálo také zpřesnění údajů o početním stavu obyvatel v rámci sčítání. Za výrazným početním nárůstem v roce 2022 stojí imigrační vlna osob z válkou zasažené Ukrajiny.

Obr. 1.4 Počet obyvatel v produktivní složce 15–64 let v pětiletých věkových skupinách, 2013–2022 (k 31. 12.)

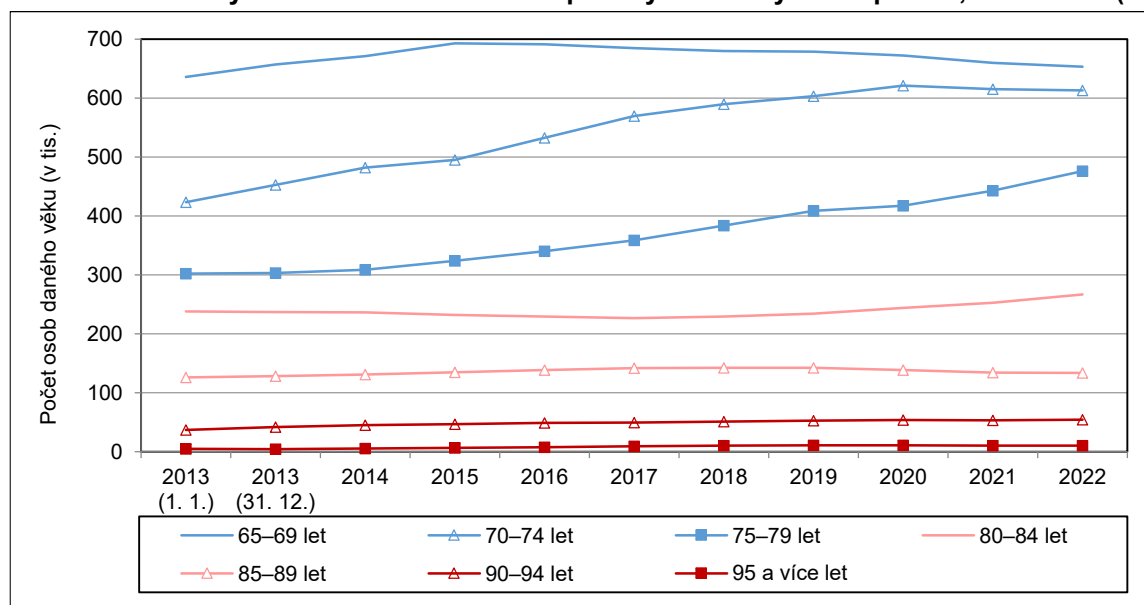

Z pohledu pětiletých věkových skupin byla v roce 2022 nejpočetněji zastoupenou (nejen v rámci věkové skupiny 15–64 let, ale i celé populace) věková skupina osob 45–49 letých, do níž na konci roku spadalo 939,7 tisíc osob, tedy o 40,2 tisíce více než na konci předchozího roku. Velikostně tato skupina rostla od roku 2015 a poprvé nejčetnější se stala na konci roku 2021, kdy vystřídala skupinu osob ve věku 40–44 let, která dominovala v letech 2016 až 2020. Hlavní roli sehrály populačně silné generace ze 70. let 20. století, které se přesunuly z věkové skupiny 40–44letých do věku 45–49 let. Populace 40–44letých početně klesla čtvrtým rokem v řadě, na konci roku 2022 se v ní nacházelo 824,6 tisíc osob. Jako nejslabší věková skupina produktivního věku zůstala třetím rokem skupina 20–24letých (505,0 tisíc osob), zatímco v letech 2013–2019 jí byla skupina 15–19letých. Věkovou skupinu 15–19letých výrazněji posílila imigrační vlna osob zasažených válkou v Ukrajině než skupinu 20–24letých.

Během roku 2022 relativně nejvíce početně vzrostla skupina 15–19letých (o 11 %), druhý nejvyšší (6%) byl přírůstek obyvatel ve věkových skupinách 50–54 let a 20–24 let. Naopak ke snížení došlo u osob ve věku 25–29 let (o 0,4 %, absolutně o 2,3 tisíce), dále ve věku 40–44 let (o 0,7 %, absolutně o 5,9 tisíc) a 60–64 let (o 0,6 %, absolutně o 3,6 tisíc); ve všech těchto skupinách klesal počet obyvatel i v předchozích letech (obr. 1.4). V rámci posledního desetiletí zaznamenala největší relativní i absolutní růst již zmiňovaná věková skupina 45–49letých (o 32 %, absolutně o 229,5 tisíc). V případě početně ubývajících věkových skupin byla situace různorodější. Relativně nejvíce poklesla věková skupina 20–24letých o 23 % (absolutně o 155,1 tisíc), která zahrnovala početně slabé generace z přelomu tisíciletí a absolutně věková skupina 35–39letých o 197,4 tisíce (21 % relativně).

Seniorská složka populace (osoby ve věku 65 let a více) se v průběhu posledního desetiletí měnila ze všech tří hlavních věkových skupin nejdynamičtěji. V roce 2022 představovala pětinu – 20,4 % všech obyvatel, ve srovnání s počátkem roku 2013 to bylo o 3,6 p. b. více (tab. 1.2). Meziročně došlo k poklesu zastoupení této věkové skupiny o 0,2 p. b, oproti ostatním hlavním věkovým skupinám, jejichž zastoupení vzrostlo. Celkem bylo ve věku 65 let a více na konci roku 2022 podle bilance ČSÚ 2 207 849 obyvatel ČR, ve srovnání se stavem k 1. 1. 2022 o 38,7 tisíce více a o 440,2 tisíc více než na počátku roku 2013. Za posledních deset let zaznamenala tato složka největší meziroční navýšení (o 3,3 %) v roce 2013, kdy do seniorského věku vstoupila poslední z nejsilnějších válečných a poválečných generací, generace narozených v roce 1948 (197,8 tisíc živě narozených v tomto roce). Následně se její meziroční tempo růstu mírně snižovalo (v letech 2014–2017 rostla o 2,6–3,0 % ročně, v letech 2018–2019 o 2,2–2,3 % ročně), výrazněji pak pokleslo v letech 2020 a 2021 v důsledku epidemie covidu-19 a jeho negativního vlivu na úmrtnost. Meziroční 0,8% nárůst seniorské populace v průběhu roku 2021 (rozdíl stavů k 1. 1. a 31. 12.) byl nejnižší za celou dekádu. V posledním sledovaném roce (2022) se seniorská populace zvýšila o 1,8 % – z 2,17 milionů na 2,21 milionů.

Obr. 1.5 Počet obyvatel seniorského věku v pětiletých věkových skupinách, 2013–2022 (k 31. 12.)

Z hlediska pětiletých věkových skupin zůstává tou nejsilnější nejmladší seniorská skupina 65–69letých osob, přestože její početnost po výrazném růstu v letech 2005–2015 naopak od roku 2016 klesá (obr. 1.5). Zatímco na počátku roku 2013 činilo zastoupení této věkové skupiny 36,0 % z celkového počtu 65letých a starších osob, ke konci roku 2022 byl její podíl již jen 29,6 %. Absolutně žilo na konci roku 2022 seniorů ve věku 65–69 let 653,0 tisíc, o 17,2 tisíc více než na počátku roku 2013. V každé další starší věkové skupině je pak počet obyvatel, vlivem s věkem rostoucí úmrtnosti, nižší. Rozdíl mezi počtem osob v sousedních pětiletých věkových skupinách však i zde odráží historický vývoji porodnosti a souvisí s přeléváním jednotlivých ročníků do vyšších věkových skupin. A tak zatímco silné válečné a poválečné ročníky se

postupně posouvají do vyššího seniorského věku, do nejmladší seniorské skupiny vstupují populačně slabší ročníky a rozdíl mezi těmito věkovými skupinami se v čase snižuje. Na počátku roku 2013 byl rozdíl mezi věkovými skupinami 65–69letých a 70–74letých seniorů 212,3 tisíce, zatímco na konci roku 2022 byl tento rozdíl pouze 40,1 tisíc. U obou těchto skupin však v průběhu roku 2022 došlo k početnímu poklesu (absolutnímu i relativnímu). Naopak věkové skupiny 75–79letých a 80–84letých početně vzrostly, a to ze 443,1 tisíce na 475,9 tisíc (tj. o 7,4%), respektive z 252,7 tisíc na 267,1 tisíc (o 5,7 %). Vyšší počet obyvatel zaznamenaly na konci roku 2022 (oproti počátku roku) také věkové skupiny 90–94letých a 95letých a starších (o 1,0 tis. (1,9 %), resp. 8 osob), naopak počet osob poklesl, kromě dvou nejmladších seniorských skupin, také ve věku 85–89 let (o 0,6 tisíce (0,5 %)).

Z pohledu celého sledovaného desetiletí relativně nejvýrazněji v rámci pětiletých věkových skupin seniorů posílila skupina osob ve věku 95 let a více, a to více než dvojnásobně (z 5,1 tis. na počátku roku 2013 na 10,7 tis. na konci roku 2022). Slabé ročníky narozených za 1. světové války postupně nahradily následující silnější poválečné generace z 20. let 20. století, navíc se díky zlepšování úmrtnostních poměrů dožívá vyššího věku stále větší část obyvatelstva. Procentuální zastoupení skupiny 95letých a starších v seniorské populaci však zůstává nízké (0,5 % v roce 2022). Druhý nejvyšší relativní přírůstek za posledních deset let zaznamenala věková skupina 74–79letých (o 58 %, absolutně o 174,0 tisíc) a dále senioři ve věku 90–94 let (o 48 %, absolutně o 17,7 tisíc osob) a ve věku 70–74 let (o 45 %, absolutně o 189,3 tisíce). Ostatní seniorské věkové skupiny během uplynulé dekády narostly výrazně méně (o 3–12 %).

Vývoj ukazatelů věkového složení

Migrační vlna z Ukrajiny, která zahrnovala zejména děti a ženy v produktivním věku, lehce zbrzdila stárnutí populace, které je možné dokumentovat i ukazateli věkového složení (tab. 1.3). Průměrný věk obyvatel České republiky, plynule rostoucí od počátku 80. let 20. století, se v roce 2022 meziročně snížil o dvě desetiny roku na 42,6 let. Během posledních deseti let, od počátku roku 2013, narostl o 1,3 roky. Rozdíl mezi průměrným věkem mužů a žen se ve sledovaném období pohyboval v rozmezí 2,8 až 2,9 roku. V roce 2022 činil průměrný věk mužů 41,2 let a žen 44,0 let (rozdíl 2,8 roku).

Tab. 1.3 Ukazatele věkového složení, 2013 (k 1. 1.) a 2017–2022 (k 31. 12.)

Ukazatel	2013	2017	2018	2019	2020	2021*	2022
Průměrný věk - celkem	41,3	42,2	42,3	42,5	42,6	42,8	42,6
- muži	39,8	40,8	40,9	41,1	41,1	41,3	41,2
- ženy	42,7	43,6	43,7	43,9	44,0	44,2	44,0
Věkový medián - celkem	40,4	42,3	42,6	43,0	43,3	43,8	43,7
- muži	39,1	41,1	41,4	41,8	42,0	42,5	42,4
- ženy	41,9	43,5	43,9	44,2	44,5	45,1	44,9
Index stáří ¹⁾	113,3	122,1	123,2	124,6	125,5	128,1	126,1
Index ekonomické závislosti ²⁾	57,5	64,8	66,3	67,8	69,0	71,0	71,5
z toho: 65+ let / 20–64 let	26,5	31,7	32,6	33,4	34,1	35,3	35,0
0–19 let / 20–64 let	31,0	33,1	33,7	34,3	34,9	35,7	36,6

* Stav a struktura obyvatel od roku 2021 vychází z výsledků SLDB 2021; údaje za předchozí roky navazují na výsledky SLDB 2011.

¹⁾ Počet osob ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0–14 let.

²⁾ Počet osob ve věku 0–19 let a osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 20–64 let.

Věkový medián, který rozděluje populaci na dvě stejně početné části, se během let 2013–2022 zvýšil více než průměrný věk obyvatel, a to ze 40,4 na 43,7 let, tj. o 3,3 roku. Meziročně v roce 2022 však podobně jako průměrný věk poklesl, a to o jednu desetinu roku. Od roku 2017 věkový medián převyšuje průměrný věk obyvatel (v roce 2022 o 1,1 roku). Rozdíl mediánového věku u mužů a žen se v letech 2013–2022 pohyboval od 2,4 let do 2,8 let. Na konci roku 2022 byla polovina mužů mladších, resp. starších, než 42,4 let, zatímco populaci žen rozděloval na polovinu věk 44,9 let.

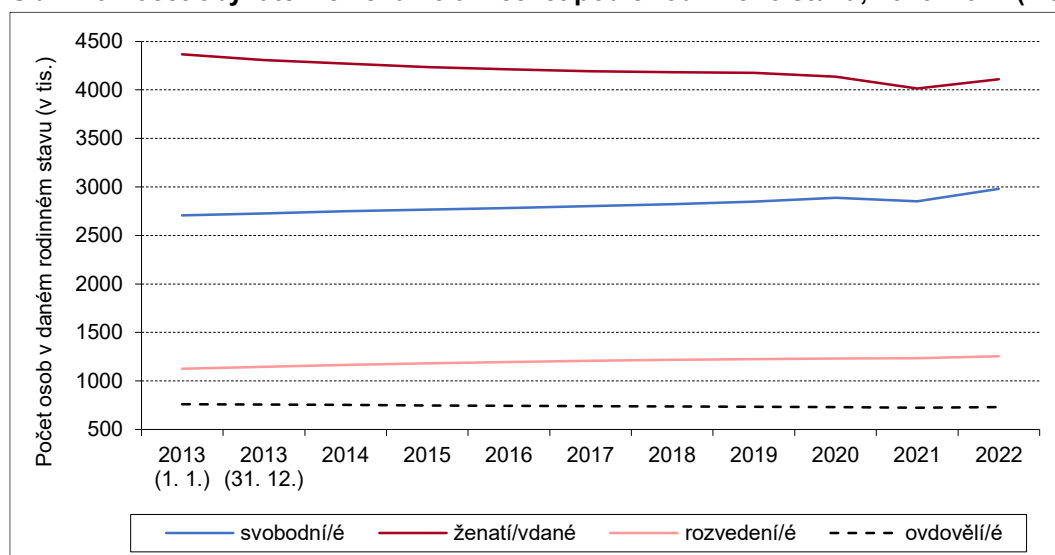
Index stáří, který porovnává početnost obou závislých složek obyvatelstva (seniorské a dětské) nepřetržitě rostl již od poloviny 80. let 20. století, kdy byl na úrovni 50 seniorů na 100 dětí. Hranici sto seniorů na sto dětí překročil ukazatel poprvé v roce 2006. Poté se zvyšoval až do roku 2021, kdy dosáhl úrovně 128 seniorů ve věku 65 let a více připadajících na 100 dětí ve věku 0–14 let. Vlivem vyššího nárůstu počtu dětí ve věku 0–14 let, zapříčiněného imigrační vlnou z Ukrajiny, došlo k meziročnímu drobnému poklesu indexu stáří, a to na 126 seniorů na 100 dětí ke konci roku 2022.

Indexu ekonomické závislosti, který porovnává početní vztah složek populace obecně označovaných jako neproduktivní (0–19 a 65+ let) a ekonomicky produktivní (20–64 let)⁴, v letech 2013 až 2022 plynule rostl, a to z 57 na 72 osob mimo produktivní věk na 100 osob v produktivním věku (tab. 1.3). Růst indexu závislosti byl odrazem zejména vývoje početnosti seniorské složky, jež v relaci k počtu osob v produktivním věku významně rostla, mezi roky 2013 a 2022 z 26 na 35 osob ve věku 65 a více let na sto osob 20–64letých (relativně o 32 %). Počet 0–19letých na 100 osob v produktivním věku se v tomto období zvýšil o 5,6 osob, předproduktivní složka obyvatelstva tak přispívala k růstu ekonomického zatížení pomaleji než seniorská. Výjimkou byl rok 2022, v němž byl celý nárůst indexu ekonomického zatížení způsoben osobami v předproduktivním věku, relativní pokles seniorské populace naopak toto zatížení zmírnil.

Složení obyvatel podle rodinného stavu

I přes významné události posledních let – epidemie covid-19 či imigrační vlna z válkou zasažené Ukrajiny mající nezpochybnitelný vliv na dění v české společnosti, dlouhodobé trendy v oblasti složení populace podle rodinného stavu⁵ i v roce 2022 nebyly významně překonány. Ačkoli po roce 2013 úroveň sňatečnosti rostla (s výjimkou specifických let 2020 a 2021, kdy byla v důsledku protiepidemických opatření na nízké úrovni), její propad v předcházejících dvou desetiletích, dlouhodobě vysoká úroveň rozvodovosti, pokles úmrtnosti a změny věkového složení stojí za zvyšováním zastoupení (absolutního i relativního) svobodných a rozvedených osob v populaci. Naopak podíl osob sezdáných, mírně i ovdovělých, klesá, přestože absolutní počet sezdáných v roce 2022 vzrostl (obr. 1.6).

Obr. 1.6 Počet obyvatel ve věku 15 a více let podle rodinného stavu, 2013–2022 (k 31. 12.)

Na konci roku 2022 bylo v populaci osob ve věku 15 let a více celkem 32,8 % osob (de iure) svobodných, v absolutním počtu 2 980 560. Mužů bylo svobodných 38,3 % a žen 27,7 %. Rozdíl v zastoupení svobodných mezi pohlavími se dlouhodobě pohybuje na úrovni zhruba deseti procentních bodů (11 p. b. v roce 2022). V čase se podíl svobodných v populaci 15letých a starších zvyšoval, oproti počátku roku 2013

⁴ Oproti tradičně vymezené hlavní věkové skupině 15–64 let bere toto věkové rozpětí v potaz delší dobu studia.

⁵ Podrobnou bilanci obyvatel podle rodinného stavu a pohlaví lze najít v publikacích Věkové složení obyvatelstva (dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/publikace-o-obyvatelstvu>).

byl v roce 2022 celkem o 2,6 p. b. vyšší, v případě mužů o 2,8 p. b. a u žen o 2,5 p. b. Mezi počátkem a koncem roku 2022 vzrostly podíly svobodných osob o 0,5 p. b. (u žen o 0,6 p. b.), jednalo se o největší meziroční přírůstek za sledované desetiletí. V letech 2013–2014 se meziroční přírůstky všech svobodných pohybovaly na úrovni 0,3 p. b., v letech 2015–2019 se snížily na 0,2 p. b., v roce 2020 činil přírůstek 0,4 p. b. a v letech 2021⁶ a 2022 byl shodně 0,5 p. b. V letech 2020 a 2021 byla důvodem restriktivní proticovidová opatření, která upravovala podmínky pořádání hromadných akcí včetně svatebních obřadů, a v roce 2022 měla vliv imigrace osob z Ukrajiny, které zahrnovaly osoby z velké části svobodné.

Majoritní skupinu obyvatel z hlediska rodinného stavu, nikoli však již nadpoloviční, tvoří v Česku osoby žijící v manželství, nicméně jejich podíl od počátku 80. let 20. století (resp. výrazněji od počátku 90. let 20. století) klesá. Pod úroveň 50 % v obyvatelstvu 15letých a starších se poprvé dostal v roce 2010⁷. Na konci roku 2022 bylo ženatých či vdaných 45,3 % všech obyvatel 15letých a starších (tj. 4 111 526 osob), mezi muži bylo 46,5 % ženatých a mezi ženami 44,2 % vdaných. Od počátku roku 2013 do konce roku 2022 pokleslo jejich zastoupení o 3,5 p. b. v úhrnném pohledu, u mužů o 3,7 p. b. a u žen o 3,2 p. b. V posledním meziročním srovnání klesly podíly sezdaných osob o 0,2 p. b. (v úhrnu a u mužů) a o 0,1 p. b. u žen (tab. 1. 4).

Tab. 1.4 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle pohlaví a rodinného stavu, 2013 (k 1. 1.) a 2017–2022 (k 31. 12.)

Pohlaví, rodinný stav	Počet obyvatel (tis.)			Podíl obyvatel daného rodinného stavu (%) ¹⁾						
	2013	2017	2022*	2013	2017	2018	2019	2020	2021*	2022
Celkem - svobodní/é	2 706,5	2 801,3	2 980,6	30,2	31,3	31,5	31,7	32,1	32,3	32,8
- ženatí/vdané	4 366,2	4 191,8	4 111,5	48,8	46,9	46,7	46,5	46,1	45,5	45,3
- rozvedení/é	1 123,8	1 206,6	1 254,5	12,5	13,5	13,6	13,6	13,7	14,0	13,8
- ovdovělí/é	759,3	739,8	730,1	8,5	8,3	8,2	8,2	8,1	8,2	8,0
Muži - svobodní	1 548,3	1 599,0	1 689,8	35,5	36,6	36,8	37,0	37,5	37,8	38,3
- ženatí	2 191,3	2 103,9	2 051,1	50,2	48,2	48,0	47,8	47,3	46,7	46,5
- rozvedení	495,8	532,0	544,4	11,4	12,2	12,2	12,3	12,3	12,6	12,3
- ovdovělí	128,4	128,4	127,3	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9
Ženy - svobodné	1 158,2	1 202,2	1 290,8	25,2	26,3	26,4	26,6	27,0	27,1	27,7
- vdané	2 174,9	2 087,9	2 060,4	47,4	45,6	45,4	45,3	44,8	44,3	44,2
- rozvedené	628,0	674,6	710,1	13,7	14,7	14,9	15,0	15,0	15,3	15,2
- ovdovělé	630,9	611,4	602,8	13,7	13,4	13,3	13,2	13,1	13,2	12,9

* Stav a struktura obyvatel od roku 2021 vychází z výsledků SLDB 2021; údaje za předchozí roky navazují na výsledky SLDB 2011.

¹⁾ Z důvodu číselného zaokrouhlení jednotlivých podílů věkových skupin na jedno desetinné číslo nemusí součet dávat 100,0 %.

Zastoupení rozvedených osob v populaci vykazuje dlouhodobý rostoucí trend (již od 60. let 20. století), v roce 2022 však došlo k mírnému meziročnímu snížení, a to jak u mužů, tak u žen. Na konci roku 2022 představovali rozvedení 13,8 % populace 15letých a starších (absolutně 1 254 509 osob), v případě mužů 12,3 % a žen 15,2 %. V uplynulém desetiletí vzrostl podíl rozvedených v úhrnu o 1,3 p. b., u mužů o 0,9 p. b. a u žen o 1,5 p. b. (tab. 1.4). Meziroční přírůstky se v čase snižovaly a v roce 2022 došlo dokonce k poklesu podílu rozvedených osob v populaci. Vyšší podíl rozvedených mezi ženami než mezi muži dlouhodobým trendem, jedním z podstatných faktorů je skutečnost častějšího uzavírání dalšího manželství po rozvodu u mužů.

⁶ Jedná se o rozdíl v podílech osob podle pohlaví a rodinného stavu mezi 1. 1. 2021 a 31. 12. 2021, přičemž obě struktury vychází z nových stavů zjištěných při SLDB 2021, zatímco údaj v tabulce 1.4 k 31. 12. 2020 je založen na výsledcích SLDB 2011 a následných bilancí, a tudíž údaje k 31. 12. 2020 se nerovnejí struktuře k 1. 1. 2021.

⁷ U žen ve věku 15 let a více se podíl vdaných snížil pod úroveň jedné poloviny v roce 2007, u mužů se podíl ženatých snížil pod polovinu poprvé v roce 2013.

Podíl ovdovělých v čase se v obyvatelstvu ve věku 15 a více let mění nejméně. Mezi počátkem roku 2013 a koncem roku 2022 se jejich zastoupení snížilo celkem z 8,5 na 8,0 % (tab. 1.4). K celkovému snížení přispěl zejména pokles podílu ovdovělých mezi ženami (z 13,7 % na 12,9 %), a to v důsledku o něco rychlejšího zlepšování úmrtnosti mužů než žen. Zastoupení ovdovělých mezi muži je oproti ženám dlouhodobě výrazně nižší a v období let 2013–2022 se pohybovalo na úrovni 2,9–3,0 % a meziroční změny v jejich podílu jsou minimální.

Tab. 1.5 Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a rodinného stavu (%), 2013 (k 1. 1.), 2017 a 2022 (k 31. 12.)

Věková skupina	Svobodní/é			Ženati/vdané			Rozvedení/é			Ovdovělí/é		
	2013	2017	2022*	2013	2017	2022*	2013	2017	2022*	2013	2017	2022*
Muži: 15–19	99,9	100,0	100,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20–24	98,1	97,9	98,0	1,8	2,0	1,9	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
25–29	84,7	86,6	83,9	14,1	12,6	15,3	1,2	0,8	0,8	0,0	0,0	0,0
30–34	57,0	65,8	64,6	38,0	30,9	32,8	4,9	3,3	2,6	0,1	0,1	0,0
35–39	34,1	46,0	51,2	54,3	45,8	43,0	11,4	8,1	5,6	0,2	0,1	0,1
40–44	20,5	30,0	39,8	60,5	54,4	49,2	18,7	15,3	10,8	0,3	0,3	0,2
45–49	14,1	19,1	27,8	62,6	57,9	53,8	22,6	22,5	17,9	0,7	0,5	0,4
50–54	11,2	13,4	17,9	65,8	60,5	57,2	21,8	25,0	24,2	1,1	1,0	0,7
55–59	8,6	10,6	12,4	69,5	64,4	60,0	19,7	23,1	26,1	2,2	1,8	1,4
60–64	6,2	8,0	9,5	73,7	68,9	64,7	16,1	19,8	23,3	3,9	3,4	2,6
65–69	4,3	5,6	6,9	76,9	73,0	68,8	12,3	15,5	19,3	6,4	5,8	4,9
70–74	3,3	3,8	4,8	77,8	75,4	71,8	8,8	11,5	14,9	10,1	9,2	8,5
75–79	2,7	2,8	3,1	75,1	74,8	72,2	6,1	8,1	10,9	16,1	14,3	13,8
80–84	2,4	2,1	2,2	67,2	69,8	68,6	4,6	5,4	7,6	25,8	22,7	21,6
85–89	2,3	2,0	1,6	54,2	59,7	60,2	3,6	4,0	5,1	39,8	34,2	33,0
90–94	2,3	1,9	1,7	40,4	46,2	45,2	3,2	2,9	3,9	54,2	49,0	49,2
95+	4,6	3,2	1,4	24,6	31,2	27,5	3,4	1,5	3,1	67,5	64,0	67,9
Ženy: 15–19	99,7	99,8	99,8	0,3	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20–24	93,9	94,2	93,6	5,7	5,5	6,1	0,4	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0
25–29	69,0	74,3	70,5	28,0	23,8	27,6	3,0	1,9	1,9	0,1	0,0	0,1
30–34	38,6	48,9	49,6	52,7	44,8	45,4	8,4	6,1	4,8	0,3	0,2	0,2
35–39	20,3	31,3	36,9	62,7	55,9	53,1	16,3	12,3	9,6	0,8	0,5	0,4
40–44	10,1	18,2	26,9	64,0	59,9	56,2	24,2	20,7	15,9	1,7	1,1	0,9
45–49	6,3	9,6	16,8	64,5	60,3	57,6	26,3	27,8	23,7	3,0	2,3	1,8
50–54	4,6	6,0	9,1	66,4	61,5	58,5	23,6	28,3	29,0	5,3	4,1	3,4
55–59	3,7	4,5	5,7	66,5	63,3	59,2	20,7	24,6	28,7	9,2	7,6	6,3
60–64	3,1	3,5	4,1	63,8	62,5	60,0	17,6	20,9	24,5	15,6	13,1	11,4
65–69	2,7	2,9	3,2	57,4	57,8	56,7	14,5	17,6	20,8	25,4	21,7	19,3
70–74	2,4	2,6	2,7	46,6	49,3	49,4	10,9	14,3	17,4	40,0	33,8	30,6
75–79	2,1	2,3	2,4	33,0	36,3	38,3	8,7	10,6	14,1	56,2	50,8	45,3
80–84	2,1	2,0	2,1	18,8	22,1	23,7	7,5	8,3	10,4	71,5	67,6	63,7
85–89	2,7	2,0	1,8	8,2	10,3	11,2	6,7	7,0	8,3	82,3	80,7	78,7
90–94	3,3	2,5	1,8	3,2	4,1	3,8	5,7	5,9	7,4	87,9	87,5	87,0
95+	4,0	3,3	2,7	1,9	3,2	1,1	4,4	3,3	6,7	89,7	90,1	89,5

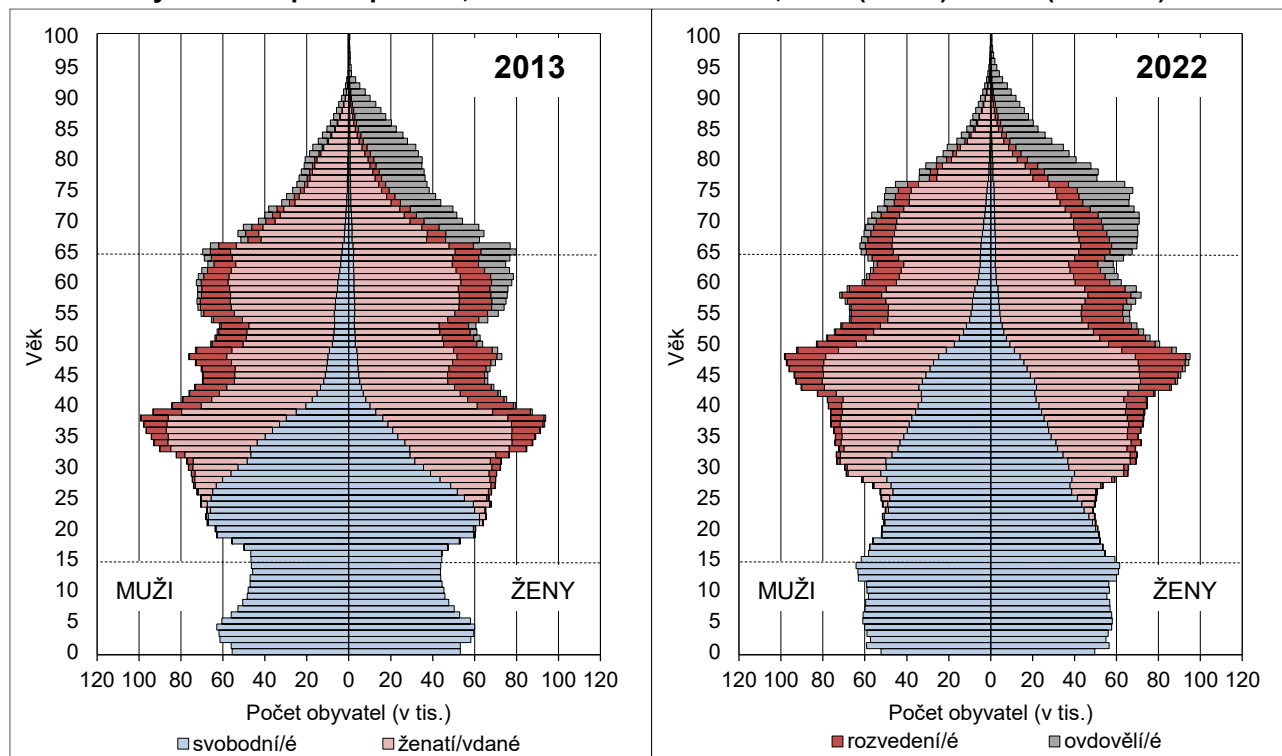
* Stav a struktura obyvatel od roku 2021 vychází z výsledků SLDB 2021; údaje za předchozí roky navazují na výsledky SLDB 2011.
Pozn.: Barvou a tučně označeny nejvyšší podíly v rámci roku, daného pohlaví a rodinného stavu.

Struktura osob podle rodinného stavu se v čase měnila nejen v pohledu na celkové zastoupení jednotlivých kategorií rodinného stavu v populaci 15letých a starších, ale i z pohledu dílčích (pětilekých) věkových skupin,

a to s různou mírou intenzity a různými směry. Nejvíce se během posledního desetiletí proměnilo složení obyvatel ve věkových skupinách 35–39 let, 40–44 let a 45–49 let, neboť těmito věky procházely populačně silné generace osob narozených v 70. letech 20. století, které byly klíčovými nositeli změn demografického chování po roce 1989, a další generace v těchto trendech pokračovaly, popř. je ještě prohlubovaly. V těchto věkových kategoriích nejvíce vzrostly podíly svobodných a současně nejvíce poklesly podíly osob v rodinném stavu ženatý/vdaná jakožto důsledek snížení intenzity sňatečnosti a odkládání vstupu do manželství do pozdějšího věku. Konkrétně ve věkové skupině 35–39 let mezi počátkem roku 2013 a koncem roku 2022 zastoupení svobodných vzrostlo u mužů i žen o 17 p. b., a to na 51,2 % u mužů a 36,9 % u žen; u 40–44letých pak u mužů o 19 p. b. na 39,8 % a u žen o 17 p. b. na 26,9 % a ve věkové skupině 45–49letých o 14 p. b. u mužů, a to na 27,8 % a o 11 p. b. na 16,8 % u žen. Naopak váha osob žijících v manželství v horizontu desetiletí poklesla u 35–39letých o 11 p. b. na 43,0 % (muži), resp. o 10 p. b. na 53,1 % (ženy), u 40–44letých pak o 11 p. b. na 49,2 % (muži), resp. o 8 p. b. na 56,2 % (ženy) a ve věkové skupině 45–49letých o 9 p. b. na 53,8 % (muži) a o 7 p. b. na 57,6 % (ženy).

Osoby žijící v manželství v roce 2022 tvořily majoritní skupinu poprvé u 33letých žen (zatímco na počátku roku 2013 již u 31letých) a u 44letých mužů (v roce 2013 již u 35letých). Z pohledu pětiletých věkových skupin pak u 40–44letých mužů (k 1. 1. 2013 ve věkové skupině 35–39letých mužů), resp. ve věkové skupině 35–39letých žen (v roce 2013 již ve věku 30–34 let). Od tohoto věku si ženatí muži a vdané ženy ve starších pětiletých věkových skupinách dlouho udržují převahu, podle údajů k 31. 12. 2022 až do skupiny 85–89 let v případě mužů a 70–74 let v případě žen včetně. U nejstarších věkových kategoriích pak převládají osoby ovdovělé.

Obr. 1.7 Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a rodinného stavu, 2013 (k 1. 1.) a 2022 (k 31. 12.)

Po cca 45. roce věku obecně dlouhodobě roste zastoupení rozvedených osob, a to vlivem vysoké úrovně rozvodovosti, prodlužující se průměrné délky manželství při rozvodu a posunu sňatku (i rozvodů) do vyššího věku. Na konci roku 2022 měli rozvedení muži nejvyšší zastoupení v pětileté věkové skupině 55–59 let (26,1 %), rozvedené ženy ve věku 50–54 let (29,0 %). Na počátku roku 2013 bylo rozvedených mužů i žen nejvíce ve věku 45–49 let (22,6 %, resp. 26,3 %). Ve starších věcích pak podíl rozvedených opět klesá, přičemž v každé věkové skupině zůstává mírně vyšší podíl rozvedených žen než mužů.

Ve věkové skupině seniorů (65 a více let) se rozložení mužů a žen podle rodinného stavu odlišuje mnohem výrazněji, a to zejména v důsledku jejich odlišné úmrtnosti. U mužů-seniorů jednoznačně dominují ženatí (69,5 % v roce 2022, 74,0 % na počátku roku 2013), zatímco u žen-seniorek je zastoupení ovdovělých a vdaných mnohem bližší. V průběhu uplynulé dekády se přitom rozdíl těchto dvou skupin seniorek díky postupně klesající nadúmrtnosti mužů snižoval. Na počátku roku 2013 bylo mezi ženami ve věku 65 a více let ještě nejvíce ovdovělých (47,7 % oproti 39,1 % vdaných), od roku 2019 však již převažují ženy vdané, i když velmi mírně (rozdíl menší než 1 p. b.). V roce 2022 bylo vdaných seniorek 41,1 % a 40,7 % jich bylo ovdovělých. S rostoucím věkem se struktura obyvatel v seniorském věku přirozeně vyvíjí ve směru vzrůstajícího podílu ovdovělých. V roce 2022 v rámci pětiletých věkových skupin převažovaly mezi ženami ovdovělé od věkové skupiny 75–79 let, u mužů bylo více ovdovělých než ženatých až u 90–94letých a starších (v obou případech srovnatelná situace s počátkem roku 2013).